

вість отримання безпосереднього досвіду минулого та його відображення, не пов'язаного із тропологією. Побудована теорія на зовсім іншій, ніж нарративізм, парадигмі виступила альтернативою розповсюдженій у другій половині ХХ століття текстуралізації реальності.

Список використаних джерел

1. White H. Introduction: Tropology, Discourse, and the Modes of Human Consciousness / H. White // *White H. Tropics of discourse: Essays in cultural criticism*. – Baltimore; London: The Johns Hopkins University Press, 1978. – P. 1–25.
2. Анкерсмит Ф. Р. История и тропология: взлет и падение метафоры / Ф. Р. Анкерсмит. – М.: Прогресс–Традиция, 2003. – 496 с.
3. Анкерсмит Ф. Р. Нарративная логика. Семантический анализ языка историков. / Ф. Р. Анкерсмит. – М.: Идея-пресс, 2003. – 360 с.
4. Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку / За науковою редакцією А. С. Синиці. – Львів: Літопис, 2014. – 374 с.
5. Арон Р. Лекции по философии истории: Курс лекций в Коллеж де Франс. / Р. Арон. – 3-е изд. – М.: Книжный дом "ЛИБРОКОМ", 2012. – 335 с.
6. Доманська Е. Історія та сучасна гуманітаристика: дослідження з теорії знання про минуле. / Е. Доманська. – К.: Ніка-центр, 2012. – 264 с.
7. Георг Іггерс / Georg G. Iggers // Доманська Е. Філософія історії після постмодернізму / Е. Доманська. – М.: "Канон+"; РООІ "Реабілітація", 2010. – С. 148–166.
8. Ханс Келлнер / Hans Kellner // Доманська Е. Філософія історії після постмодернізму / Е. Доманська. – М.: "Канон+"; РООІ "Реабілітація", 2010. – С. 62–101.
9. Ежи Топольські / Jerzy Topolski // Доманська Е. Філософія історії після постмодернізму / Е. Доманська. – М.: "Канон+"; РООІ "Реабілітація", 2010. – С. 167–196.
10. Хейден Уайт / Hayden White // Доманська Е. Філософія історії після постмодернізму / Е. Доманська. – М.: "Канон+"; РООІ "Реабілітація", 2010. – С. 27–61.

A. Kosheliev, Master student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

11. Уайт Х. Метаистория. Историческое воображение в Европе XIX века. / Х. Уайт. – Екатеринбург: Издательство Уральского университета, 2002. – 528 с.

References

1. WHITE, H. (1978) Introduction: Tropology, Discourse, and the Modes of Human Consciousness. In: White H. *Tropics of discourse: Essays in cultural criticism*. Baltimore; London: The Johns Hopkins University Press, 1978, pp. 1-25.
2. ANKERSMIT, F.R. (2003) *Istoriia i tropolohiia: vzlet i padenie metafory*. Moscow: Progress–Traitsiia.
3. ANKERSMIT, F.R. (2003) *Narrativnaia lohika. Semanticheskii analiz yazyka istorikov*. Moscow: Ideia-press.
4. SYNYTSIA, A.S., ed. (2014) *Antolohiia suchasnoi analitychnoi filosofii, abo zhuk zalyshaie korobku*. Lviv: Litopys.
5. ARON, R. (2012) *Lektsii po filosofii istorii: Kurs lektsii v Kollezh de Frans*. 3rd ed. Moscow: Knizhnyi dom "LIBROKOM".
6. DOMANSKA, E. (2012) *Istoriia ta suchasna humanitarystyka: doslidzhennia z teorii znannia pro mynule*. Kyiv: Nika-tsentr
7. Heorh Ihers / Georg G. Iggers (2010). In: E. Domanska. *Filosofia istorii posle postmodernizma*. Moscow: "Kanon+"; ROOI "Reabilitatsiia", pp. 148–166.
8. Hans Kjollner / Hans Kellner (2010). In: E. Domanska. *Filosofia istorii posle postmodernizma*. Moscow: "Kanon+"; ROOI "Reabilitatsiia", pp. 62–101.
9. Ezhi Topolski / Jerzy Topolski (2010). In: E. Domanska. *Filosofia istorii posle postmodernizma*. Moscow: "Kanon+"; ROOI "Reabilitatsiia", pp. 167–196.
10. Kheiden Uait / Hayden White (2010). In: E. Domanska. *Filosofia istorii posle postmodernizma*. Moscow: "Kanon+"; ROOI "Reabilitatsiia", pp. 27–61.
11. WHITE, H. (2002) *Metaistoriia. Istoricheskoe vobrazhenie v Evrope XIX veka*. Ekaterinburh: Izdatelstvo Uralskoho universyteta.

Надійшла до редколегії 20.05.16

THEORY OF THE HISTORICAL NARRATIVE IN THE CONTEMPORARY METHODOLOGICAL DISCOURSES

Article says about process of the development theory historical narrative during second half XX – XXI centuries. Attention is paid on questions of the connection between the historical narrative and past reality and on the influence subject-objective attitude in the process demonstration of the historian's research results. Article concerns the transformation of the perception by theoreticians of history the connection between texts and the past reality. Research of the theory of historical narrative begins with a review of vision in the analytic tradition the connection between historical text and the past, what he researches. Emphasize on the logical-deductive element of formation the historical research results, considering the specific of perception the problem by analytics. Building on the achievements of analytical philosophy of history article says about the postmodern narrative theory of history, which was formed by H. White. Research of this theory based on connection with analytic tradition; traces the common roots of both directions and difference between them. Attention is paid on the poetic element of the historical narrative.

Key words: historical narrative, theory, postmodern, metaphor, analytical theory of history

УДК 94(477):342.25"1917/1919"

Я. Купчик, канд. іст. наук, асист.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ВИБОРИ ГЛАСНИХ ДО КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДУМИ 23 ЛИПНЯ 1917 Р.: ПІДГОТОВКА, ПРОВЕДЕННЯ, РЕЗУЛЬТАТИ

У статті на основі аналізу архівних матеріалів та періодичних видань висвітлено муніципальні вибори до Київської міської думи, що відбулися 23 липня 1917 р. Автором висловлено думку, що досвід цих виборів міг би знадобитись при проведенні виборів до місцевих рад у сучасній Україні. Водночас здійснено короткий огляд наукової розробки проблеми. Доведено, що українські історики досі розглядали лише окремі аспекти виборів до Київської міської думи в 1917 р. Проаналізовано виборче законодавство, яке регулювало організацію та проведення міських виборів. З'ясовано, що вибори відбувались на основі загального, прямого, рівного й таємного виборчого права. Відповідно до пропорційної системи виборів (списки кандидатів від політичних партій, громадських об'єднань, професійних організацій чи їх блоків) обирали 120 гласних, повноваження яких мали бути припинені 1 січня 1919 р. Встановлено чисельність виборців, їх соціальне походження та явку на виборах. Визначено, що у виборча взяли участь 65% від загальної кількості осіб, наділених правом вибору. В статті вказано на заполітизованість виборчої кампанії. Зауважено, що кандидати акцентували увагу на "справі революції", а не покращенні житлово-комунальних умов. Досліджено електорат політичних партій та блоків, які провели до міської думи своїх гласних. Зазначено, що "соціалістичний блок" підтримали незаможні прошарки, які мешкали на окраїні міста. Проаналізовано результати міських виборів та новий склад Київської міської думи. Переміг на виборах "соціалістичний блок" (44 гласних), далі йшов "український блок" (УСДРП-УПСР), який провів до ради 24 гласних. Третє місце посіли монархісти (18 гласних). Більшовиків у раді представили лише 7 гласних.

Ключові слова: міська дума, міська управа, муніципальні вибори, політична партія, кандидатський список, гласні.

В Україні сьогодні достатньо говориться про нагальність реформування системи місцевого самоврядування. Сучасним політикам у нагоді може стати історичний досвід, набутий у діяльності Київської міської думи в 1917 р. Тоді, як і зараз, суспільство перебувало на перехідному етапі. З'явилися нові політичні партії та блоки. До того ж,

у 1917 р. в Росії вперше в умовах політичної свободи проводилися вибори до органів місцевого самоврядування за пропорційною системою. Усе це робило неминучою активну політичну боротьбу в муніципальній кампанії в Києві влітку 1917 р. Для сьогодення набутий тоді досвід багато в чому може бути повчальним.

Слід зазначити, що ця тема не залишилася поза увагою дослідників. Про муніципальну виборчу кампанію 1917 р. до Київської міської думи писали (переважно в мемуарах) безпосередні учасники тих подій. Серед них були як більшовики (Є. Бош, М. Майоров) [3; 15], так і їх опоненти (А. А. Гольденвейзер, К. М. Оберучев, М. Г. Рафес) [7; 18; 19]. Окремі аспекти цієї теми розкривалися в наукових дослідженнях Ю. І. Терещенка, В. П. Крижанівського і В. І. Гусева [8; 14; 21; 22], об'єктом спеціального дослідження яких стала політична боротьба на муніципальних виборах в Україні 1917 р. та, як правило, діяльність більшовицьких фракцій у міських думах. Названі автори достатньо уваги приділили муніципальній виборчій кампанії 1917 р. в Києві та діяльності обраної міської думи, але все це розглядалося в концептуальному аспекті історично законодавчої перемоги більшовиків над їхніми політичними суперниками.

З 1990-х рр. вивчення означеної теми стало більш всебічним і повним. У роботах В. М. Бойка і В. С. Гвоздика [2; 6] досліджувалася участь українських політичних партій у муніципальній кампанії в Україні 1917 р., в тому числі й у Києві. Узагалі короткий історіографічний огляд літератури з даної теми показує, що муніципальна виборча кампанія влітку 1917 р. в Києві в цілому так і не стала об'єктом спеціального дослідження, хоча певна база для вивчення цієї теми на сьогодні вже напрацьована.

У даній статті робиться спроба комплексно й цілісно розглянути основні події, пов'язані з політичною боротьбою на виборах до Київської міської думи, розглянути нормативно-правову базу та результати муніципальної виборчої кампанії влітку 1917 р.

Наприкінці XIX – початку XX ст. робота міського самоврядування регламентувалась Міським положенням р. Останні вибори гласних Київської міської думи перед поваленням самодержавства відбулися в 1916 р. Вони були обмежені становим та майновим цензом. Ситуація докорінно змінилася Лютневою революцією 1917 р. Однією зі спроб втілення проголошеної Тимчасовим урядом демократизації суспільства було впровадження ним так званої 4-членної виборчої формули – загально-го, прямого, рівного й таємного голосування.

Міста готувалися до виборів на основі постанови Тимчасового уряду "Про здійснення виборів гласних міських Дум та про дільничні міські управління" (від 15 квітня 1917 р.) [1, с. 294–303]. Відповідно до них, правом участі у виборах гласних користувалися громадяни Росії обох статей, усіх віросповідань та національностей, яким виповнилося 20 років. При цьому вони мали проживати в даному місті або мати в ньому помешкання, перебувати на службі чи мати пов'язані з цим населеним пунктом заняття [17, с. 1.]. Закон відмінив переваги заможних, домовласників та промисловців, які раніше складали основну частину виборців. Гласні міської думи мали обиратися не на 4-річний термін, як це було раніше, а лише до 1 січня 1919 р. [20, с. 2] В результаті цих нововведень було значно розширено кількість виборців і практично всі мешканці міста могли висловити свою думку (зокрема 307 тис. 890 осіб) [10, арк. 1].

Закон, побудований на принципі пропорційного представництва, гарантував кожній значній групі громадян, яку пов'язували свої особливі інтереси, наперед відому кількість представників в міській думі³⁰. Досить цікавим є й той факт, що муніципальні вибори не передбачали

³⁰ Загальна кількість обраних визначалась шляхом пропорційного поділу між списками голосів, відданих на виборах за кожен з них. Для цього кількість гласних, яких необхідно вибрати, множилася на кількість поданих за даний список голосів, а потім ділилась на кількість голосів, поданих в усьому виборчому окрузі за всі списки. Отримане число визначало кількість гласних, обраних за даним списком. Обраними всередині списку вважалися кандидати по порядку їх запису.

обрання міською громадою одночасно зі складом міської думи особи мера. Його обирала міська дума нового скликання на своєму першому засіданні. Кількість гласних розраховувалось Тимчасовим урядом окремо для кожного міста (для Києва – 120 осіб) [17, с. 2].

Всі передвиборчі організаторські завдання покладалася на міську управу, зі складу якої наприкінці квітня 1917 р. було виокремлено спеціальну комісію по складанню виборчих списків. Її очолив А. М. Гінзбург.

Якщо на початку XX ст. вибори здійснювалися по 8-9 виборчим дільницям (Бульварна, Двірцева, Лук'янівська, Либідська, Печерська, Плоська, Подільська, Старокиївська та Солом'янська (остання з'явилась в 1910 р.), то під час нової виборчої кампанії кількість дільниць значно збільшилася. Місто було поділене на 30 виборчих районів, 109 виборчих округів та поширено реєстрацію виборців на с. Деміївку [5, с. 3.]. За підрахунками виборчої комісії всіх виборців 19 років та старшого віку було зареєстровано 307 тис. 890 чол.³¹

Підготовчі роботи по складанню списків закінчувалися 12 червня. Надалі вони розглядалися на пленарному засіданні управи, а потім подавалися на затвердження міському голові. На виборчих округах розпочався поділ виборчих карток³², записок³³ та конвертів³⁴ для населення.

Основні напрямки кампанії навколо виборів міського самоуправління були пов'язані з формуванням списків кандидатів, розробкою виборчих платформ та пошуком союзників у боротьбі за голоси виборців. У Києві конкурувало 18 списків політичних партій, блоків, громадських організацій та об'єднань. Щодо передвиробної агітації і пропаганди, то слід відзначити, що платформи партій базувалися в першу чергу на баченні їх лідерами перспектив розвитку революції, розумінні ними поточного політичного моменту, а не вдосконалення міського господарства та покращення життя мешканцям м. Києва. Це було особливістю міських виборів 1917 р.

Списки кандидатів можна поділити на дві умовні групи: першу групу складали списки (загалом 6) висуванців від громадських та професійних організацій (шостий список – Старокиївського району, Батієвої гори та Ново-Вокзальної вулиці; одинадцятий – Трудової групи службовців та гласних Київського міського громадського самоуправління; тринадцятий – Прогресивно-демократичної групи населення Печерська, Звіринця та Старо-Наводницької вулиці; шістнадцятий – Київського союзу воєнних інвалідів; сімнадцятий – союзу орендаторів земельних ділянок, які належали різним юридичним особам в м. Києві, його передмістях та околицях; вісімнадцятий список – Список дружин запасних).

До другої групи слід віднести списки (загалом 12) представників основних політичних партій, що діяли на той час: перший список блоку соціалістичних партій: київської організації РСДРП (меншовики), соціалістично-революціонери, "Бунд" і партії польських соціалістів (лівіця); другий – Єврейського соціалістичного блоку; третій – Позапартійного блоку російських виборців; четвертий – Партії народної свободи; п'ятий – польський виборчий список; шостий – трудової народно-соціалістичної

³¹ З них 274 тис. 767 осіб цивільного стану та 33 тис. 123 військових чинів. // Держархів м. Києва, ф. 292, оп. 1, спр. 53, арк. 1.

³² Даний документ відповідно до ст. 17 та 20 "Тимчасових правил про здійснення виборів гласних міських дум" виконував роль допуску до виборів і містив такі реквізити: назва вулиці; номер будинку, або приватного домовласника; № квартири; місце проживання поза межами міста, якщо дана особа в місті тільки працює або несе службу; ім'я; по батькові; стать; рік, місяць та день народження; підданство; рід занять.

³³ Даний документ відповідно до ст. 17 та 20 "Тимчасових правил про здійснення виборів гласних міських дум" виконував роль бюлетеня.

³⁴ Даний документ відповідно до ст. 17 та 20 "Тимчасових правил про здійснення виборів гласних міських дум" забезпечував таємність голосування. Виборча записка вкидалася в урну в конверті.

тичної партії; восьмий – Демократичного блоку єврейських виборців; дев'ятий – Чеської народної партії; десятий – Київського комітету РСДРП (більшовики); дванадцятий – Блоку УСДРП та УПСР; чотирнадцятий – Київської секції Польської соціалістичної партії (ПСР) – колишньої революційної фракції; п'ятнадцятий список – Українських соціалістів-федералістів та безпартійних соціалістів [12, с. 2–4].

Виборча кампанія проходила досить жваво. Найпоширенішою формою агітації стало проведення різноманітних мітинг-концертів, лекцій для агітації та пропаганди, як в орендованих залах думи, театрів, Університету, так і просто неба. Публіку на мітинги зазивали музичним супроводом оркестрів. Її активно закликали до здійснення правильного вибору, вказуючи на численні прорахунки діючої міської думи [11, с. 4; 16, с. 2]. Проте основна агітація зосереджувалася переважно на шпальтах міської преси.

Слід зазначити, що виборча кампанія до міських дум 1917 р., у якій брали участь основні політичні партії, із самого початку стала ареною гострої політичної боротьби, значення якої в умовах розвитку революції вийшло далеко за межі власне муніципальних питань. Адже результати виборів допомагали не тільки з'ясувати політичний настрій мас, а й певною мірою спрогнозувати, на яку підтримку могла б розраховувати та чи інша партія під час виборів до Всеросійських Установчих зборів.

Виборчі дільниці працювали з 9 год. до 21 год. Нагляд за правопорядком здійснював голова виборчої дільниці. В день виборів проводили агітацію на виборчій дільниці не дозволялось [17, с. 4–5]. Після підбиття підсумків виборів законодавством передбачалось упродовж семи днів оскаржувати результати в адміністративному суді.

Під час виборів різко окреслилися розбіжності між симпатіями центральних районів та окраїн міста. Виборці периферії, як робітничої, так і селянської, виявилися більш "соціалістичними" порівняно з виборцями центру. В зворотному напрямку розвивався успіх позапартійного списку В. Шульгіна, який посилювався в центральній частині міста та зводився нанівець на окраїнах [13, с. 48–49].

Усупереч активній виборчій кампанії та розширенню виборчих прав, у голосуванні взяли участь лише 174,5 тис. чоловік³⁵, або 65 % з усіх внесених до виборчих списків [10, арк. 1]. І все таки варто відзначити, що явка на виборах 1917 р. була значно вищою, ніж на попередніх в 1916 р. (становила 43,3 %).

Переконливу перемогу отримав соціалістичний блок (список № 1), як і у значній частині України (Єлисаветград – 47%, Одеса – 54,3%, Миколаїв – 61,4%, Бердичів – 56,7% та ін.) [21, с. 95–97]. Електорат цього блоку можна реконструювати, проаналізувавши соціальну приналежність обраних депутатів. З 44 гласних: робітники – 10 (22,75 %), юристи – 7 (15,9%), літератори – 6 (13,63%), інженери – 5 (11,36%), службовці – 4 (9,09%), науковці – 3 (6,58%), лікарі – 2 (4,54%), вчителі – 2 (4,54%), агрономи 2 (4,54%), кооператори – 1 (2,27%), військові – 1 (2,27%), громадські діячі – 1 (2,27%) [9, арк. 52].

На результати виборів не могла не вплинути та обставина, що Київ був центром розташування ряду національних організацій, місцем перебування Центральної Ради, керівних центрів національних партій. Другим за чисельністю здобутих у виборчій боротьбі мандатів став український блок УСДРП – УПСР (список № 12) – 24 гласних. Їх електорат добре відбиває соціальний склад обраних: робітники – 6 (25%), службовці – 3 (12,5%), студенти – 3 (12,5%), лікарі – 2 (8,33%), інже-

нери – 2 (8,33%), кандидати наук (природничих, економічних) – 2 (8,33%), громадські діячі – 2 (8,33%), військові – 1 (4,16%), кооператори – 1 (4,16%), літератори – 1 (4,16%), юристи – 1 (4,16%) [9, арк. 52].

На третьому місці опинилися монархісти (список № 3), за яких проголосувало більше 14 % виборців. На відміну від інших міст України, де монархісти на муніципальних виборах зазнали провалу³⁶, в Києві вони вибороли 18 мандатів.

Більшовики (список № 10) набрали 5,4 %, відповідно в міській думі мали 7 делегатів. За них голосували робітники заводу "Арсенал", солдати 3-го авіапарку, робітники Подолу. Про це свідчить значна кількість отриманих голосів у Печерському (2259 голосів) та Либідському (1536 голосів) районах [4, с. 3].

З кандидатів, внесених у 7 (списки № 6, 7, 9, 11, 13, 16, 18) із 18 списків, жоден не став гласним думи. Детальнішу інформацію розкрито у нижченаведеній таблиці

У цілому вже названі вище списки №№ 1, 3, 4, 10, 12 (меншовики, есери, "Бунд", більшовики, УСДРП – УПСР, монархісти) разом набрали 90,52% голосів усіх, хто голосував, отримавши 85% місць гласних. Саме ці партійно-політичні сили визначили в липні 1917 р. суспільні симпатії електорату Києва. Відповідно до результатів виборів можна стверджувати, що лідера виборчих перегонів не було виявлено, а переможцями стали передвиборчі партійні об'єднання. Окрім цього, результати муніципальної кампанії дозволяють говорити про непросту суспільно-політичну ситуацію, що склалася в Києві. Головою міської управи, а відповідно і мером міста, став російський есер Є. Рябцов, його заступником – меншовик А. М. Гінзбург та головою міської думи – меншовик В. А. Дрелінг, що стало успіхом для російських соціалістичних партій. Було очевидним, що український рух не здобув належної підтримки в місті, оскільки майже половину населення Києва згідно з переписом 1916 р. становили росіяни, українцями ж себе визнавали 12, 21 % громадян.

Отже, муніципальна кампанія в Києві в 1917 р. та партійно-політична боротьба, що її супроводжувала, важливі для розуміння процесів суспільно-політичного життя міста в 1917 р. та основних тенденцій й протиріч революційного процесу. Міські вибори 1917 р. – це перші загальні демократичні вибори, які відбувалися в умовах нерозвиненої сталої партійної системи, коли погляди виборців були мінливими й поверховими. На виборах були представлені різні політичні партії, які вільно агітували та об'єднувались у блоки. Лютнева революція 1917 р. та піднесення українського національного руху спричинили не лише появу українських політичних партій у виборчому процесі, а й достатньо високу їх підтримку. Окрім всього варто наголосити на тому, що основними програмними лозунгами було не вдосконалення міського господарства та покращення життя громади міста, а політичне майбутнє країни. Таким чином, результати виборів допомогли спрогнозувати, яку підтримку отримала б та чи інша партія під час виборів до Всеросійських Установчих зборів. Загалом же роль та вплив органів міського самоврядування за нових умов значно політизувалися.

³⁵ З них 163.086 цивільного стану та 10 тис. 387 військових чинів.

³⁶ В Одесі з 120 гласних вони провели 2 гласних, Херсоні – 8 з 101, Чернігові – жодного.

Таблиця. Результати муніципальних виборів в Києві 23 липня 1917 р.

№ з/п	№ кандидатського списку	Назва кандидатського списку	Кількість голосів	Кількість голосів (%)	Кількість гласних
1	1	Блок соціалістичних партій: Київська організація РСДРП (меншовики), соціалісти-революціонери, "Бунд" та Партія польських соціалістів (лівиця)	64207	37,01	44
2	12	Блок УСДРП та УПСР	34603	19,95	24
3	3	Позапартійний блок російських виборців	25421	14,08	18
4	4	Партія народної свободи	15098	8,65	10
5	10	Київський комітет РСДРП (більшовики)	9365	5,4	7
6	5	Польський виборчий список	8481	4,83	6
7	8	Демократичний блок єврейських виборців	7077	4,05	5
8	2	Єврейський соціалістичний блок	4575	2,62	3
9	17	Союз орендаторів земельних ділянок, які належали різним юридичним особам в м. Києві, його передмість та околиць	506	0,29	1
10	15	Українські соціалісти-федералісти та безпартійні соціалісти	1167	0,66	1
11	14	Київська секція Польської соціалістичної партії (ППС)	1716	0,98	1
12	18	Список дружин запасних	420	0,24	0
13	16	Київського союзу воєнних інвалідів	408	0,23	0
14	13	Прогресивно-демократичної групи населення Печерська, Звіринця та Старо-Наводницької вулиці	67	0,03	0
15	11	Трудової групи службовців та гласних Київського міського громадського самоуправління	326	0	0
16	9	Чеська народна партія	341	0,18	0
17	7	Трудова народно-соціалістична партія	423	0,24	0
18	6	Старокиївського району, Батієвої гори та Ново-Вокзальної вулиці	172	0,09	0
Всього	18		174373	100	120

Список використаних джерел

- Архив Новейшей истории России. – Т. VII: Журналы заседаний Временного правительства (март – октябрь 1917 г.): В 4-х т. – Т. 1: Март – апрель 1917 г. / Отв. ред. тома Б. Ф. Додонов. Сост. Е. Д. Гринько и О. В. Лавинская. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2001. – 448 с.
- Бойко В.М. Участь українських партій у муніципальній кампанії 1917 р. / В. М. Бойко // Український історичний журнал. – 1997. – № 5. – С. 25–40.
- Бош Е. Год борьбы. Борьба за власть на Украине с апреля 1917 г. до немецкой оккупации / Е. Бош – М.; Л.: Госиздат, 1925. – 271 с.
- Выборы // Киевские городские известия. – 1917. – № 8.
- Выборы городской думы // Киевская мысль. – 1917. – № 119.
- Гвоздик В. С. Участь українських політичних партій у муніципальній кампанії на Півдні України в 1917 р. / В. С. Гвоздик // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – 1999. – Вип. 5. – С. 71–80.
- Гольденвейзер А.А. Из киевских воспоминаний (1917 – 1920 гг.) / Гольденвейзер А. А. // Революция на Украине: По мемуарам белых: сборник / сост. С. А. Алексеев; под ред. Н. Н. Попова. – Репр. воспроизведение изд. 1930 г. – М.; Л.: Госиздат, 1990. – С. 1–63.
- Гусев В.И. В борьбе за осуществление ленинской тактики. Большевики Украины в массовых избирательных кампаниях 1917 г. / В. И. Гусев, В. П. Крижановский. – К.: Вища школа, 1987. – 168 с.
- Державний архів м. Києва, ф. 163, оп. 31, спр. 319, 346 арк.
- Там само, ф. 292, оп. 1, спр. 53, 5 арк.
- До виборів у Київську міську думу // Робітничка газета. – 1917. – № 22.
- Известия Исполнительного Комитета Киевского Совета объединенных общественных организаций. – 1917. – № 49.
- Іващенко Я.І. Діяльність Київської міської думи (1917–1919 рр.): дис... канд.іст.наук: 07.00.01: захищена / Іващенко Яна Іванівна; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2012. – 257 с.
- Крижановский В.П. Большевистские организации Украины в борьбе за осуществление ленинского курса партии на революционную мобилизацию масс во время муниципальной кампании 1917 г.: автореф. дис. ... канд. ист. наук: спец. 07.00.01 – история КПСС / В. П. Крижановский. – К., 1974. – 18 с.
- Майоров М. С історії революційної боротьби на Україні (1914 – 1919 рр.) / М. Майоров. – К.: Державне видавництво України, 1928. – 79 с.
- Митинг-концерт меньшевиков // Киевская мысль. – 1917. – № 146.
- Новый закон о выборах в городские думы. – К.: Комиссия по составлению избирательных списков при Киевской городской управе, 1917. – 8 с.
- Оберучев К.М. В дни революции: воспоминания участника великой русской революции 1917-го года. – Нью-Йорк: First Russian Publishing Corporation, 1919. – 143 с.
- Рафес М.Г. Два года революции на Украине. (Эволюция и раскол Бунда) / М. Г. Рафес. – М.: Государственное издательство, 1920. – 168 с.
- Спектор Э. Временные правила о производстве выборов гласных городских дум и муниципальные задачи демократии. / Э. Спектор. – К.: Свобода, 1917. – 16 с.
- Терещенко Ю.І. Політична боротьба на виборах до міських дум України в період підготовки Жовтневої революції / Ю. І. Терещенко. – К.: Наукова думка, 1974. – 143 с.

22. Терещенко Ю.І. Політичні партії на виборах до міських дум України в 1917 р. / Ю. І. Терещенко // Український історичний журнал. – 1970. – № 11. – С. 48–58.

References

- DODONOV, B.F. ed. (2001) Zhurnaly zasedanii Vremennoho pravitelstva (mart – oktiabr 1917 h.). Vol. 1. In: *Arkhiv Noveishei istorii Rossii*. Vol. VIII. Moscow: Rossiiskaia politicheskaia entsiklopediia (ROSSPEN).
- BOIKO, V.M. (1997) Uchast ukrainskykh partii u munitsipalnoi kampanii 1917 r. *Ukrainskii istorichnyi zhurnal*. 5, 25–40.
- BOSH, E. (1925) *Hod borby. Borba za vlast na Ukraine s apreliia 1917 h. do nemetskoj okupatsii*. Moscow; Leningrad: Hosizdat.
- Vybory (1917). *Kievskie horodskie izvestiia*, 8.
- Vybory horodskoi dumy (1917). *Kievskaiia mysl*, 119.
- HUZEVI, V.I. and KRIZHANOVSKII, V.P. (1987) Uchast ukrainskikh politychnykh partii u munitsipalnoi kampanii na Pivdni Ukrainy v 1917 r. *Naukovi pratsi istorichnoho fakultetu Zaporizkoho derzhavnogo universytetu*. 5, 71–80.
- HOLDENVEIZER, A.A. (1930) Iz kievskikh vospominanii (1917 – 1920 rr.). In: Popov, N.N. ed. *Revolutsiia na Ukraine: Po memuarom belykh: sbornik*. Moscow; Leningrad: Hosizdat, pp. 1–63.
- HUSEV, V.I. and KRIZHANOVSKII, V.P. (1987) *V borbe za osushchestvlenie leninskoi taktiki. Bolsheviki Ukrainy v massovykh izberatelnykh kampaniakh 1917 r.* Kiev: Vyscha shkola.
- Derzhavnyi arkhiv mista Kyeva, fond 163, opys 31, sprava 319, 346 arkushiv.
- Ibid, fond 292, opys 1, sprava 53, 5 arkushiv.
- Do vyboriv u Kyivsku miskuu dumuu (1917). *Robitnycha hazeta*, 22.
- Izvestiia Ispolnitelnoho komiteta Kievskoho Soveta obedinennykh obshchestvennykh orhanizatsii (1917), 49.
- IVASHCHENKO, Ya.I. (2012) *Dialnist Kyivskoi miskoi dumy (1917 – 1919 rr.)*. Unpublished thesis (Doctor of Historical Science), Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv
- KRIZHANOVSKII, V.P. (1974) *Bolshevistskie orhanizatsii Ukrainy v borbe za osushchestvlenie leninskoho kursa partii na revoliutsionnuu mobilizatsiiu mass vo vremia munitsipalnoi kampanii 1917 r.* Abstract of unpublished thesis (PhD). Kiev
- MAIOROV, M. (1928) *Z istorii revoliutsiinoi borotby na Ukraini (1914 – 1919 rr.)*. Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy
- Miting-kontsert menshevikov (1917). *Kievskaiia mysl*, 146.
- Novyi zakon o vyborakh v horodskie dumy (1917). Kiev: Komissiiia po sostavlenniu izberatelnykh spisokov pri Kievskoi horodskoi upravie.
- OBERRUKHEV, K.M. (1919) *V dni revoliutsii: vospominaniia uchastnika velikoi russkoi revoliutsii 1917-ho hoda*. New York: First Russian Publishing Corporation.
- RAFES, M.H. (1920) *Dva hoda revoliutsii na Ukraine. (Evolutsiia i raskol Bunda)*. Moscow: Hosudarstvennoe izdatelstvo.
- SPEKTOR, E. (1917) *Vremenne pravila o proizvodstve vyborov hlasnykh horodskikh dum i munitsipalnye zadachi demokratii*. Kiev: Svoboda.
- TERESHCHENKO, Yu.I. (1974) *Politychna borotba na vyborakh do miskykh dum Ukrainy v period pidhotovky Zhovtnevoi revoliutsii*. Kyiv: Naukova dumka.
- TERESHCHENKO, Yu.I. (1970) *Politychni partii na vyborakh do miskykh dum Ukrainy v 1917 r.* *Ukrainskii istorichnyi zhurnal*. 11, 48–58.

Надійшла до редколегії 20.05.16

Ya. Kupchik, Ph.D.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

ELECTIONS TO THE KYIV CITY THOUGHT ON JULY, 23 1917: PREPARATION, CONDUCTING AND RESULTS

In the article on the basis of analysis of the archived materials and magazine municipal elections are reflected to Kiev city thought, that happened on July, 23 1917. By Author the opinion is expressed, that experience of these elections may need during election in local advices in modern Ukraine. At the same time the short review of scientific development of problem is carried out. It is found out, that the Ukrainian historian until now examined only the separate aspects of elections to Kiev city thought in 1917 the electoral legislation which regulated organization and conducting of city elections is analysed. It is found out, that elections took place on the basis of electoral law common, direct, even and secret. According to the proportional system of elections (slates from political parties, public associations, professional organizations or their blocks) elected 120 vowel, plenary powers of which were to be halted the quantity of electors, their social origin and appearance, is on January, 1 of 1919. Set on elections. It is certain, that in elections 65% from the common amount of the persons conferred the right the choice took part. In the article it is indicated about more political of election company. It is noticed, that candidates accented attention on the "matter of revolution", instead of improvement of city economy. The electorate of political parties and blocks which conducted to city thought of the vowel is explored. It is marked, that a "socialistic block" was supported by poor layers which lived on the outskirts of city. The results of city elections and new composition of Kiev city thought are found out. Won over a "socialistic block" (44 delegates) on elections, the "Ukrainian block" (USDRP-UPSR) which conducted in advice 24 delegates went farther. The third place was occupied by monarchists (18 delegates). Represented bolsheviks in advice only 7 delegates.

Keywords: city thought, city justice, municipal elections, political party, candidate's list, delegates.

УДК 929(475.5)+(477)Міцкевич О.

Р. Марценюк, канд. іст. наук, ст. наук. співроб.,
Галузевий державний архів Служби безпеки України, Київ

ЛИТВА–УКРАЇНА–ЛИТВА – ЖИТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ПРОФЕСОРА ОЛЕКСАНДРА МІЦКЕВИЧА

У статті на підставі архівних та історіографічних джерел здійснено аналіз життя та науково-педагогічної діяльності Олександра Міцкевича, одного з перших професорів Університету св. Володимира. Також це спроба, з одного боку, схарактеризувати проблему самовизначення для окремо взятої особи, яка представляла й тисячі тих, хто внаслідок поділів Польщі наприкінці XVIII ст. опинився в складі нової держави, а з іншого, проілюструвати тогочасну освітню та національну політику Російської імперії стосовно останніх.

Ключові слова: Олександр Міцкевич, Віленський університет, Кременецький лицей, Університет св. Володимира, Харківський університет.

Якщо брати до уваги українсько-литовські наукові стосунки в середині XIX ст., то без випускників Віленського університету не обійтися. Та серед них є постать невиправдано забута. Олександр Міцкевич, рідний брат видатного польського поета Адама Міцкевича, доля якого майже на 30 років пов'язала з Україною. Кременець, Київ, Харків – із цими провідними науковими центрами склалася його науково-педагогічна діяльність. Саме тут, в Україні, він сповна відчув на собі весь тягар братової слави, який виявився зовсім не лавровим вінцем. Олександр Міцкевич, урешті, є типовим прикладом складного національного самовизначення населення, тих земель, що по розподілах Польщі наприкінці XVIII ст. опинилися в складі Російської імперії. Тож метою статті є дослідити біографію та науково-педагогічну діяльність Олександра Міцкевича, польськомовного литвина, уродженця тепер уже білоруських земель, що був змушений висловлювати через усе своє життя лояльність Російській імперії.

На відміну від свого видатного брата, життєпис Олександра Міцкевича звісно не має такої різноманітної бібліографії, однак відтворити життєпис та схарактеризувати науково-педагогічну діяльність ученого видається ймовірним. Отже, джерельною базою нашого дослідження стали в більшості невідомі та неопубліковані документи, які зберігаються у фондах Центрального державного історичного архіву України в м. Києві (далі – ЦДІАК України) та Державного архіву м. Києва (далі – ДАК). У ЦДІАКУ України основу пошуку становили документи фонду Управління Київського навчального округу та фонду Канцелярії Київського, Подільського та Волинського генерал-губернатора.

У ДАКУ основний масив документів із досліджуваної теми зберігається у фонді Університету св. Володимира, де О. Міцкевичу довелося недовгих 4 роки викладати курс римського права.

На жаль, вивчення 20-літнього періоду викладацької та наукової діяльності Олександра Міцкевича в Харківському університеті за архівними зібраннями сьогодні неможливий. У Другу світову війну більшість архівного фонду було знищено. Серед уцілілих документів університетський фонд може похвалитися лише окремими документами Харківського навчального округу тощо.

Отже, за основу вивчення харківського, як врешті й київського періоду викладацької діяльності та службової кар'єри вченого нам послужили збережені т. зв. університетські огляди викладання предметів, що містять інформацію не лише про викладацьку діяльність, а й відомості щодо просування в чинах та нагородження державними відзнаками та ін.

Не менш важливим джерелом у біографічних дослідженнях є спогади. На жаль, О. Міцкевич таких не залишив, але є спогади його колишніх вихованців та колег [38, с. 265–266, 300, 339, 359–361, 385; 36; 39; 48].

Щодо історіографії, то мусимо відзначити відсутність критичних та ґрунтовних досліджень істориків освіти про життя та науково-педагогічну діяльність Олександра Міцкевича, що в принципі можна вважати виправданим. Уперше до енциклопедично-біографічного нариса життя вченого вдалися відомі вчені, перші історіографи та біографи Київського та Харківського університетів: В. Іконніков, М. Владимирський-Буданов, В. Шульгін, Д. Багалій, Л. Яновський [13, с. 133; 14, с. 443–444; 15, с. 127–137; 38, с. 140–141, 158–159; 43]. 1896 р. біографія О. Міцкевича потрапляє до "Енциклопедичного словника Брокгауза та Ефрона", а відтак, і до сучасних біографічних та енциклопедичних довідників тощо [21, с. 15; 22; 23; 24].

Щодо іноземної історіографії, щоправда переважно польської, теж не знайдемо розлогих досліджень. Це так само енциклопедичні видання та біографічні словники [45; 46; 47, с. 478; 51; 55]. Вигідно доповнюють